

6 Osnovanje predlogov tematskih poti po Kraškem robu

Miha Koderman

*Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistične študije,
Titov trg 5, SI-6000 Koper, Slovenija
miha.koderman@fhs.upr.si*

Valentina Brečko Grubar

*Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistične študije,
Titov trg 5, SI-6000 Koper, Slovenija
valetnina.brecko.grubar@fhs.upr.si*

Mojca Poklar

*Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistične študije,
Titov trg 5, SI-6000 Koper, Slovenija
mojca.poklar@fhs.upr.si*

Branka Razpet

*Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistične študije,
Titov trg 5, SI-6000 Koper, Slovenija
branka.razpet@fhs.upr.si*

1 Uvod

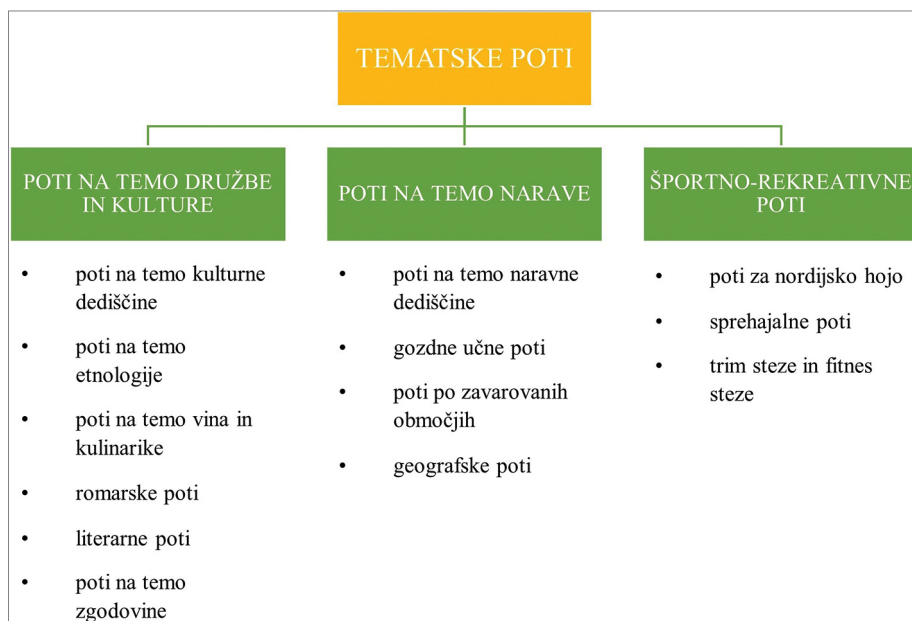
Pojem »tematska pot« se običajno nanaša na vsebinsko zamejeno in označeno pot oziroma pešpot v naravnem okolju, ki obiskovalce seznani s splošnimi in posebnimi značilnostmi nekega območja. Ob tematskih poteh, ki so običajno označene s smerokazi, so navadno predvidena tudi postajališča, ki z informacijskimi tablam ali drugimi pripomočki in eksponati ob poti podrobneje pojasnjujejo izbrane posebnosti območja, kot so npr. geografske, geološke, botanične, etnološko-zgodovinske ali druge. V primeru, da je izpostavljen izobraževalni vidik posamezne poti, govorimo o učnih poteh, ki omogočajo pridobivanje in poglobitev znanja različnim starostnim skupinam obiskovalcev in lahko predstavljajo pomemben didaktični pripomoček v naravi (Bogdanowicz, Śliwińska-Wyrzychowska in Świercz 2014).

Po Sloveniji poteka več tisoč kilometrov markiranih in drugače označenih poti, ki so vzdrževane, imajo urejene razgledne točke, počivališča, so podprte s promocijsko-informativnim gradivom, kartografskimi prikazi in vodniki. Za razliko od pohodnih in kolesarskih poti je pri tematskih poteh v ospredju vsebina, zato so lahko zasnovane kot gozdne, geološke, geografske in druge ožje opredeljene oziroma naravoslovne kot kombinacija različnih vsebin (Gornik 2015). Sodeč po *Študiji o označevanju in vzdrževanju tematskih pohodnih poti*, ki je nastala leta 2010 v sodelovanju številnih deležnikov in predstavlja enega izmed temeljnih dokumentov o upravljanju tematskih pohodnih poti v Sloveniji, je bilo takrat v državi evidentiranih preko 380 tematskih turističnih poti, ki so bile v glavnem trasirane znotraj posameznih turističnih območij ali znotraj posameznih občin (Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko 2010).

Avtorji Študije o označevanju in vzdrževanju tematskih pohodnih poti (Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko 2010) so tematske pohodne poti glede na vsebino razdelili na tri osnovne skupine: (a) kulturno-etnološke poti, (b) poti na temo narave ter (c) športno-rekreativne tematske poti. Vsako od navedenih skupin se lahko še podrobneje razčleni, kot prikazuje tudi slika 1.

Z vzpostavitvijo tematskih pohodnih poti na podeželju lahko na različne načine predstavimo, poudarimo in tržimo notranje vire podeželja. Tovrstne poti lahko za različne namene uporablja lokalno prebivalstvo, ob dobri strategiji trženja in ustrezni promociji pa jih je možno vključiti tudi v turistično ponudbo (Gornik 2015). Tematske poti namreč poleg turizma na kmetijah in vinskega turizma sodijo med uveljavljene oblike turizma na podeželju (Korošec 2007). Kot ugotavlja Korošec v študiji o podeželskem turizmu v Spodnjem Podravju, so v tej regiji na pobudo društev, lokalnih skupnosti ter posameznikov osnovali številne turistično-rekreatijske poti, ki so namenjene tako sprostitvi oziroma rekreaciji kot tudi izobraževanju domačinov in obiskovalcev. Dodaja, da so nekatere poti nastale v okviru programov razvoja podeželja, njihovo opremljanje pa je bilo financirano iz državnega proračuna in evropskih skladov. Lokalne skupnosti želijo z njimi spodbuditi razvoj podeželskega turizma in razviti prodajo na domu ter druge dopolnilne dejavnosti (Korošec 2007).

Ob tem lahko omenimo tudi okvirne finančne vrednosti vzpostavitve tematskih poti, ki so si precej različne glede na vsebino, dolžino in obseg območij ureditve. Kot navajata Kaličaninova in Prah (2013), lahko

Slika 1: Delitev tematskih pohodnih poti glede na vsebino (prirejeno po Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko 2010)

ureditev tematske poti, poleg izdelave projektne dokumentacije, zajema tudi izgradnjo zunanje ureditve in parkirišč, ureditev osrednje informacijske točke, poti in počivališč z informacijskimi ter usmerjevalnimi tablami pa tudi pripravo tiskovin in drugih promocijskih gradiv. Izkušnje kažejo, da se vrednost tovrstnih naložb v tematske poti giblje okvirno med 40 in 60 tisoč evri za postavitev učnih (interpretacijskih) poti in seže tudi preko 300 tisoč evrov za daljše tematske poti z novo spremljajočo infrastrukturo.

Tudi Potočnik Slavičeva (2018) uvršča tematske poti med pomembne notranje razvojne potenciale slovenskega podeželja. Med drugim jih izpostavlja tudi v povezavi z Brkini, kjer obstajajo številne možnosti za razvoj turizma zaradi obsežnih turističnih tokov med Italijo in Hrvaško, ki pa se zaenkrat Brkinom na široko izognejo zaradi splošne nizke stopnje prepoznavnosti in pomanjkanja turistične infrastrukture. V Brkinah so v turistične namene osnovane tri pomembnejše tematske poti (*Brkinska sadna pot*, *Kettejeva pot*, *Pot Toneta Kralja*), ki prispevajo k boljši prepoznavnosti tega območja (Potočnik Slavič 2018).

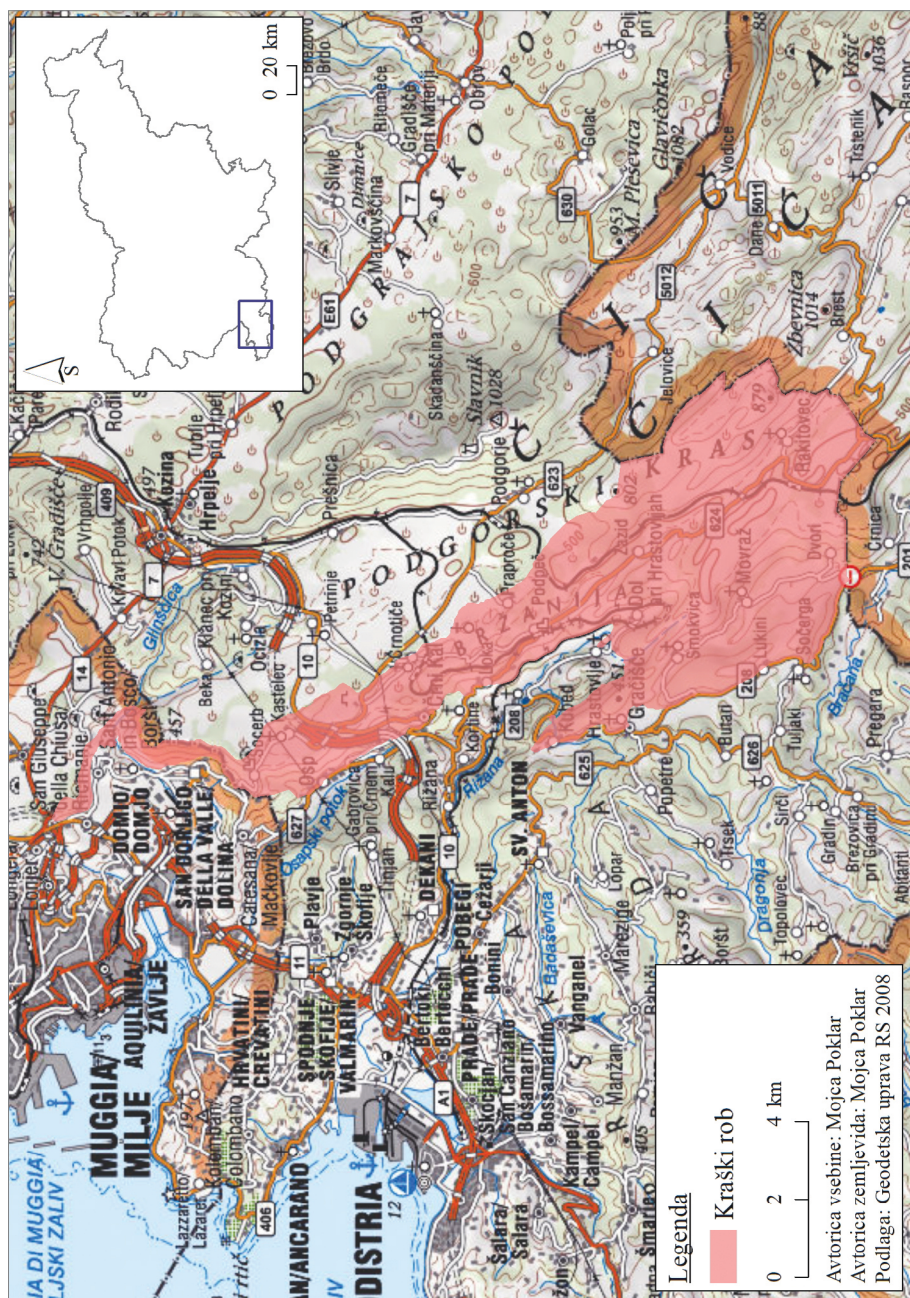
V raziskavi, ki je zajemala preučitev naravnih danosti s potencialom za razvoj turizma na območju Kraškega roba, sta Rodela in Brečko Grubarjeva (2020) evidentirali zanimivosti, med katerimi je tudi razgledna pohodniška pot na 804 m visok vrh Lipnik, ki je nad vasjo Rakitovec ob slovensko-hrvaški meji. Za razliko od Slavnika, s 1.028 m najvišjega vrha slovenske Istre, kjer so pohodniške poti prekomerno obremenjene ter posledično poškodovane ali celo uničene (Cencič, Koderman in Brečko Grubar 2020), obiskovalcem Lipnik in sosednja vrhova Golič (890 m) ter Kavčič (879 m) omogočajo precej manj obljudeno in prvinsko pohodniško izkušnjo.

Zaradi izrazite pokrajinske pestrosti in raznolike kulturne dediščine naselij je bilo območje Kraškega roba že pred desetletjem prepoznano kot izjemno zanimivo tudi s strani sodelavcev Oddelka za geografijo Univerze na Primorskem Fakultete za humanistične študije, ki so več let sem prihajali s študenti in izvajali različne pedagoške dejavnosti v okviru terenskih vaj. Ena od pomembnejših dejavnosti študentov na območju Kraškega roba je bila tudi vsebinska zasnova tematskih pohodniških poti, ki bi uporabnikom že obstoječih pohodniških poti predstavila izbrane naravnogeografske in kulturno-etnološke značilnosti tega prostora.

2 Geografski oris Kraškega roba

Pojem Kraški rob je relativno mlad, saj se je začel pojavljati v devetdesetih letih 20. stoletja. Prvi so ga uporabili avtorji zbornika *Kraški rob in Bržanija* (Žitko idr. 1990), ki so ga povezali z območjem krajevnosti Črni Kal in ga sicer niso natančneje opredelili, vendar je v širši javnosti kljub temu postal dobro sprejet. Placer (2007) navaja, da je kljub raznolikemu pojmovanju za definicijo Kraškega roba najpomembnejša »njegova geomorfološka izraznost v obliki bolj ali manj razčlenjene reliefne stopnje, brez katere sploh ne bi govorili o Kraškem robu [...], temveč kvečjemu o ‚kraškem robu‘ ali ‚robu krasa‘ nasproti flišnemu ozemlju«. V laični in strokovni, tudi geografski javnosti se uporablja v ožjem pomenu kot sinonim in skupno ime za stene ali pa v širšem pomenu za označevanje celotne prehodne pokrajine med Podgorsko-Rakitovskim krasom in Koprskimi brdi (Ogrin in Možina 2005).

Kraški rob (slika 2) ni omejen samo na območje Slovenije, temveč se na severozahodu nadaljuje naprej v Italijo ter na jugovzhodu na Hrvaško in že od daleč predstavlja vidno mejo v površju na stiku med apnenčastimi in flišnimi kamninami. Območje, ki v svojo dolžino meri 20 km, v ši-

Slika 2: Območje Kraškega roba kot osrednjega območja osnovanja tematskih poti (vir podatkov: Agencija Republike Slovenije za okolje 2004)

rino pa od 2 do 5 km (Rodela in Brečko Grubar 2020), je v pokrajini opazno z nizom skalnih stopenj oziroma sten in pod njimi strmih pobočij, ki se spuščajo v dolino Osapske reke in v Rižansko dolino. Skalne stopnje so čela narivnih lusk starejših apnencev na mlajše flišne kamnine (Placer idr. 2004; Placer 2007). Za to območje je v rabi tudi poimenovanje Bržanija, ki je zaradi prisojne lege in ugodnih podnebnih pogojev, virov pitne vode na stiku prepustnih in neprepustnih kamnin in debelejših prsti na apnenčastem pobočnem gradivu ugodno za naselitev. Med številnimi naselji s svojo slikovito lego zagotovo izstopata Črni Kal in Podpeč. V preteklosti je bila skoraj vsa Bržanija, razen najstrmejših predelov in erozijskih žarišč, terasirana in obdelana. Tu so z vidika podnebja ugodni pogoji za vinogradništvo, sadjarstvo, oljkarstvo in tudi povrtninarstvo (Ogrin in Možina 2005). Kraški rob je izjemen s prisojnimi in zavetrnimi legami, ki so ugodne za vednozeleno sredozemsko rastline. Kot otočke maki je s hrastom črniko (lat. *Quercus ilex*), lovorom (lat. *Laurus nobilis*), širokolistno zeleniko (lat. *Phillyrea latifolia*) in drugimi jih najdemo v okolici Ospa, Črnega Kala in Podpeči (Kaligarič 1997).

V Sloveniji območje Krasa, posledično pa tudi Kraškega roba, spada v Naturo 2000, saj tu prebivajo številne vrste ptic, od katerih so nekatere razvrščene že kot ogrožene vrste (Rodela in Brečko Grubar 2020; Natura 2000 v Sloveniji b. l.). Številne arheološke najdbe ter posamezni stavbni in sakralni objekti pričajo o tem, da je bilo to območje zgodovinsko privlačno za poselitev, ogledamo pa si lahko tudi različne ostanke utrd in gradov, ki nas opominjajo na to, da so tu včasih potekale različne politične meje (Žitko idr. 1990). Pretekle delitve včasih enotnega prostora ter lega ob slovensko-italijanski in slovensko-hrvaški meji se odražajo v načinu življenja ljudi (preživljanje s prodajo pridelkov), gospodarjenju z zemljišči (zadruge in srenjska kmetijska zemljišča) ter odnosu do okolja in dediščine (Rožac Darovec 2005; Celestina in Todorović 2017).

3 Zasnova tematskih poti

Podobno kot velja za učne poti, moramo biti tudi pri zasnovi tematskih poti pozorni na več elementov, ki bodo vplivali na to, kako kakovostna bo naša pot. Eno izmed osnovnih načel je, da so tematske poti speljane po že obstoječih javnih poteh, primerno označene, da se bodo obiskovalci lahko orientirali, da se izogibajo ranljivim območjem, kjer bi lahko prišlo do ogrožanja ali onesnaženja naravnega okolja, hkrati pa zagotavljajo varnost obiskovalcev. Priporočljivo je, da je pot speljana krožno, da se lah-

ko obiskovalci vrnejo na izhodišče. Posebno pozornost moramo nameniti tudi vsebini informacijskih tabel. Na njih naj bi prevladovala slike, besedila pa naj bi bila kratka in poljudnoznanstveno oblikovana. Obiskovalce naj bi seznanile s časovnim potekom poti in zanimivostmi (Ogorelec 2004a; 2004b).

Območje Kraškega roba in tudi širše območje slovenske Istre je prepredeno s pohodniškimi, planinskimi, kolesarskimi in z drugimi tematskimi potmi. Za glavnino pohodniških poti skrbi Obalno planinsko društvo Koper, ki upravlja z delom *Slovenske planinske poti* (Markovščina–Slavnik–Socerb–Tinjan–Ankaran), s *Krožno potjo gradov* (Rižana–Kubed–Hrastovlje–Podpeč–Socerb–Osp–Tinjan–Rižana), *Krožno potjo Vinka Lovrečiča* (Kampel–Pomjan–Kampel) ter še z dvema krožnima potema (Zazid–Kojnik–Golič–Kavčič–Zazid ter Kubed–Lačna–Sv. Kirik–Lačna–Kubed) in pohodniško potjo *Podgorje–Slavnik* (Obalno planinsko društvo Koper b. l.).

Številčnost poti priča o priljubljenosti območja slovenske Istre za pohodništvo in druge oblike dejavnosti na prostem, ki pa jih ne moremo omejiti zgolj na rekreacijo. Že omenjena pokrajinska pestrost z mnogimi naravnimi vrednotami, s stikom kopnega z morjem ter z edinstveno kulturno-etnološko dediščino je prispevala k vzpostavitvi številnih drugih tematskih poti na tem območju. Na spletni strani Zavoda za mladino, kulturo in turizem Koper lahko tako najdemo še 13 tematsko zasnovanih poti z opisi in s kartografskimi prikazi (*Na cvetoči Slavnik*, *Po poti dediščine Hrastovelj in okolice*, *Pod plezalno stezo*, *Pot čudovitih razgledov Istre*, *Pomjanska pravljica*, *Po poti narcis*, *Po poti oslovega hrbita*, *Pot za srce in ožilje*, *Med oljčniki in rujem*, *Pot po soncu*, *Po Šavrinškem gričevju*, *Zelena učna pot – Smokvica*, *Pot zdravja in prijateljstva – Parenzana*), ki na omenjene pokrajinske oziroma kulturno-zgodovinske posebnosti opozarjajo vsaj z naslovi (Zavod za mladino, kulturo in turizem Koper b. l.). Slednje so spodbudile nastanek tudi večjega števila predlogov drugih tematskih poti po različnih delih slovenske Istre, npr. *Geografske učne poti po dolini Glinščice* (Stančič 2008), tematske poti okoli Dvorov (Brečko Grubar 2016), *Geografsko-zgodovinske učne poti po Kraškem robu* (Ruter 2019), ki pa so ostali v različnih fazah uresničevanja.

Več idejnih predlogov tematskih poti po različnih delih slovenske Istre smo pripravili tudi sodelavci Oddelka za geografijo Univerze na Primorskem Fakultete za humanistične študije skupaj s študenti 2. in 3. letnika univerzitetnega študijskega programa 1. stopnje Geografija.

Zasnove tematskih poti smo se lotili pri projektne delu v okviru predmeta *Uporabna geografija v regionalnem razvoju*, kjer smo želeli povezati naravne in kulturne zanimivosti območja Kraškega roba v dve krožni rekreacijsko-izobraževalni poti, ki bi bili zanimivi za pohodnike in obiskovalce z različnimi motivi. Projektno delo smo razdelili v več sklopov:

1. *Predavanje o geografskih značilnostih Kraškega roba*; preučitev turističnih in strokovnih publikacij, ki obravnavajo Kraški rob, vključno s podrobnimi kartografskimi prikazi v merilu 1 : 25.000.
2. *Terensko spoznavanje izbranega območja Kraškega roba* pod vodstvom mentorjev in lokalnih prebivalcev (informatorjev) iz obravnavanih naselij.
3. *Izvedba kratke anketne raziskave o naklonjenosti lokalnih prebivalcev do razvoja turizma* v njihovem naselju ter predlogih zanimivih točk, ki bi lahko bile vključene v tematsko pot.
4. *Identifikacija izbranih predstavitev točk na terenu* (naravnih vrednot, kulturno-zgodovinskih objektov in stavb, razgledišč in drugih elementov), ki so predstavljala potencialna postajališča na posamezni poti, ter zajem njihovih geografskih položajev in določanje možne trase poti.
5. *Analiza in obdelava zbranih podatkov* v predavalnici (analiza anketne raziskave, prenos in analiza zajetih prostorskih podatkov) ter priprava predlogov tras tematskih poti in točk, ki bi bile vanje vključene.
6. *Izdelava elaborata*, ki vključuje podroben opis poti in izbranih točk (s fotografijami), kartografski prikaz s potekom poti in označbo točk, z višinskim profilom tematske poti, njeno dolžino in s predvidenim časom hoje.
7. *Izdelava predloga informativne zloženke*, ki strnjeno povzema opis poti in točk za postanke ter vsebuje tudi kartografski prikaz območja z vrisano potjo in prikaz višinskega profila poti z njeno dolžino in s predvidenim časom hoje.

Po izpeljavi navedenih sklopov smo s postopkom priprave tematskih poti zaključili. Obe zasnovani tematski poti sta torej ostali na ravni projektne ideje in nista bili realizirani v praksi, predvsem zaradi izpolnjevanja pravno-administrativnih zahtev, vključno s pridobitvijo soglasij lastnikov zemljišč, po katerih poti potekajo, ter tudi pomanjkanja za to

Slika 3: Naselje Črni Kal je predstavljalo eno od izhodišč za terensko delo (fotografija: Miha Koderman, 19. 11. 2010)

potrebnih finančnih sredstev, ki bi omogočila postavitev informativnih tabel in označbo poti v naravi, oblikovanje in tisk informativnih zloženk.

Za izhodišči krožnih tematskih poti smo po uvodni preučitvi razmer izbrali naselji Osp in Črni Kal (slika 3). V nadaljevanju podajamo podrobnejša pojasnila posameznih delovnih faz in rezultate sklopov.

3.1 Izvedba anketne raziskave med lokalnimi prebivalci

Pri zasnovi tematskih poti smo izhajali iz sodobnih smernic prostorskega načrtovanja, ki skladno z zavezami Aarhuške konvencije (*Konvencija o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah*; Aarhus Centres b. l.) pri vseh prostorskih posegih predvidevajo vključitev in dejavno sodelovanje javnosti, torej v našem primeru prebivalcev iz naselij Osp in Črni Kal. Z izvedbo kratke anketne raziskave smo želeli izvedeti, ali anketirani prebivalci turizem vidijo kot razvojno priložnost, kaj vse bi se lahko razvijalo s tem namenom, kolikšen pomen pripisujejo plezalnemu turizmu ter kaj bi bilo potrebno urediti oziroma zagotoviti za nemoten razvoj turistične dejavnosti. Ker smo si

želeli v rekreacijsko-izobraževalne tematske poti povezati čim različnejše in manj znane točke, smo prebivalce tudi spraševali, kaj bi želeli obiskovalcem sami pokazati, kaj je v njihovem kraju in okolici posebnega in zanimivega. V nadaljevanju smo želeli izvedeti še, kje vidijo priložnosti oziroma ovire za razvoj turizma in ali bi se tudi sami želeli tvorno vključiti med ponudnike turističnih storitev.

Na anketni vprašalnik z desetimi vprašanji je v celoti odgovorilo 26 oseb v naselju Osp in 16 oseb v naselju Črni Kal, kar je po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije v letu izvedbe ankete predstavlja 14,8 % vseh prebivalcev Ospa in 7,4 % vseh prebivalcev Črnega Kala. Anketna raziskava je bila tako izvedena na relativno majhnem vzorcu, poleg tega pa je bila velika večina tistih, ki so sodelovali v njej, starejših od 65 let, zato so bili pridobljeni rezultati predvsem informativnega značaja.

Z anketno raziskavo smo ugotovili, da velika večina anketiranih meni, da turizem predstavlja pomembno razvojno priložnost. Poleg športnega plezanja (slika 4), ki predstavlja najpomembnejšo priložnostno dejavnost na območju obeh naselij, vidijo anketiranci priložnosti tudi v razvoju pohodništva, kolesarstva, jahanja, adrenalinskih športov, kulturnih in izobraževalnih dejavnosti. Vsi so bili mnenja, da ima plezalni turizem največji potencial, saj sta obe naselji po tej dejavnosti že širše prepoznavni, da pa bi bilo treba primerneje urediti dostope do sten, parkirišča, sanitarije in osnovno oskrbo s prenočišči, hrano in pijačo. Lokalni prebivalci se namreč pogosto srečujejo s parkiranjem na svojih zemljiščih, z odvvrženimi odpadki in s podobnimi neprijetnostmi.

Poleg možnosti plezanja so bili kot glavni motivi za obisk obeh območij omenjeni ohranjena narava in primerno okolje za sprehode ter kulturne zanimivosti, kot so Benkova hiša v Črnem Kalu, ki predstavlja enega najstarejših objektov ljudskega stavbarstva na Slovenskem, cerkve, stolp v Podpeči oziroma grad v Socerbu in gostinska ponudba. Veliko obiskovalcev pride na obravnavano območje zlasti v času nabiranja špargljev. Po mnenju vprašanih bi v turistično ponudbo lahko, poleg sten za plezalce, vključili jame, izvire, kale, zanimivo in bogato rastlinje. Izpostavili so še sam Kraški rob kot vidno mejo v pokrajini, značilne stare kamnite stavbe, štirne (vodnjake), ostanke rimskega vodovoda, vklesane napise, veliko možnosti pa vidijo tudi v gastronomski ponudbi domačih jedi (štrukljev, polente, njokov, jedi s šparglji, cvetnimi poganjki česna, različnimi zelišči itn.), vin in oljčnega olja. Priložnost vidijo tudi v razvoju tržnice,

Slika 4: Naselji Osp in Črni Kal sta prepoznavni predvsem po športnem plezanju (fotografija: Miha Koderman, 11. 12. 2015)

kjer bi obiskovalcem prodajali domače pridelke in izdelke. Anketirani so nam predstavili tudi zamisel, da bi v Benkovi hiši uredili etnološko zbirko ter skušali omenjene zanimivosti predstaviti mlajšim, kot npr. šolarjem na ekskurzijah, v šoli v naravi, udeležencem plezalne šole idr.

Ovire za razvoj po mnenju anketiranih prebivalcev predstavljajo pomanjkljiva infrastruktura, premalo podpore (finančne in druge) posameznikom, ki so se že ali se nameravajo lotili razvoja lastne dejavnosti, obsežni in zapleteni administrativni predpisi in pomanjkanje finančnih sredstev za razvoj na širšem območju. Kritično so se izrazili tudi glede samega sebe. V Črnem Kalu namreč menijo, da se prebivalci ne družijo in so premalo povezani, da bi lahko načrtovali razvoj skupaj, da so pogosta nesoglasja in nasprotovanja ter da ni dovolj mladih, ki bi bili zainteresirani za razvoj kraja. Tudi v Ospu so izpostavili različnost mnenj glede prihodnjega razvoja ter različne interese in nasprotovanja nekaterih prebivalcev.

3.2 Identifikacija izbranih točk na terenu in določanje trase poti

Po opravljenem terenskem ogledu, razgovorih z informatorji (slika 5) ter pridobljenih anketnih vprašalnikov smo sprejeli odločitev, da naši temat-

Slika 5: Razgovor z informatorjem, predsednikom Krajevne skupnosti Črni Kal, Jankom Severjem (fotografija: Miha Koderman, 13. 11. 2015)

ski poti osnujemo po že obstoječih pohodniških in kolovoznih poteh. V nadaljevanju smo se usmerili v identifikacijo točk oziroma postajališč na obeh poteh, pri čemer smo se razdelili v dve skupini. Ena skupina se je osredotočila na območje naselja Osp, druga pa na naselje Črni Kal.

Pri prvi poti so študenti predlagali, da bi si obiskovalci, poleg udornic, vhoda v jamo Grad, stene nad vasjo in cerkve svetega Tomaža, ogledali še nekatere zanimive hiše in detajle na njih, se seznanili s spomenikom žrtvam fašizma in si ogledali izvir s kapelico, povezan z oskrbo z vodo v preteklosti. Zanimivo se jim je zdelo opozoriti na gozdič lovorja (lat. *Laurus nobilis*) nad vasjo in dobro vidno geološko mejo prehoda z apnenca na laporovec na poti proti Prebenegu, kjer je bil predlagan postanek oziroma razgledišče. Študenti so pri nadaljevanju poti predlagali povratek v dolino do nekdanjega mejnega prehoda Osp, kjer so videli možnosti v obnovi in preureditvi zapuščenega obmejnega objekta v informacijsko točko. Od tam se je pot nadaljevala po levem bregu Osapske reke, mimo pokopališča nazaj do izhodišča v vasi, od koder se odpira slikovit pogled na stene, udornico in vas Osp.

Pri drugi poti z izhodiščem v Črnem Kalu, kjer stojita poznani Benkova hiša in cerkev svetega Valentina z nagnjenim zvonikom, so študenti opozorili še na spomenik arhitekta Eda Mihevca žrtvam druge svetovne vojne iz vasi pod Kraškim robom, na utrdbo San Sergio na robu stene nad vasjo z izjemnim razgledom in rastišče vednozelenega hrasta črnike (lat. *Quercus ilex*). V pot so povezali tudi vas Črnotiče, po njihovem mnenju arhitekturno zelo zanimivo naselje z vodnim zbiralnikom in s cerkvijo, posvečeno svetemu Pavlu, na vhodu v vas ter z zanimivo razporeditvijo domov. Na povratku proti izhodišču v Črnem Kalu so kot postajališča izbrali območje obsežnega požara v letu 2012, ki je odkril nekdanje obdelane vrtače, obdane s suhozidom, in kjer je prisotno zaraščanje s pionirskimi vrstami, vhod v Jamo pri železniškem useku ter razgledišče na črnokalski viadukt in Osapsko dolino s Tinjanom.

3.3 Izdelava kartografskih prikazov s potekom in z označbo točk na poti ter s prikazom višinskega profila poti

Identificirane točke obeh skupin so predstavljale izhodišče za določitev tras tematskih poti. S študenti smo izvedli terensko kartiranje točk in poteka tematskih poti, pri čemer je njihovo delo temeljilo na uporabi sodobnih geoinformacijskih tehnologij. Terensko kartiranje smo izvedli s pomočjo mobilne aplikacije TerrainGIS (Kalčík b. l.), ki je namenjena terenskemu popisovanju in urejanju prostorskih podatkov. Za njeno uporabo smo se odločili zaradi njenih osnovnih značilnosti, kot so preprostost za uporabo, uporaba običajnih in uveljavljenih formatov prostorskih podatkov (ESRI Shapefile) ter omogočanje zajemanja in popravljanja treh osnovnih tipov vektorskih podatkov (točk, linij in poligonov), ki ju lahko izvedemo ročno ali s samodejnim določevanjem in sledenjem našega položaja na osnovi GNSS.

Na terenu so se študenti razdelili v dve skupini ter pričeli z zajemanjem položajev identificiranih postajališč in izbrane trase tematske poti. Položaj vsakega identificiranega postajališča na tematski poti je bil zajet kot točka, ki so ji bili dodani nekateri opisni podatki, kot so ime točke, številka točke in druga opazanja. Poleg točk je vsaka skupina zajela tudi potek poti, in sicer s samodejno funkcijo sledenja.

Po končanem kartiranju je vsaka skupina izvozila zajete podatke ter jih pri kabinetnih vajah prenesla v ArcGIS Desktop 10.4, kjer je potekala njihova nadaljnja obdelava. Ta je vključevala pretvorbo koordinatnega sistema, urejanje geometrije zajetih podatkov in izvedbo neka-

terih podrobnejših analiz, kot sta izračun dolžine predvidene trase ter okvirni čas hoje. Vsaka skupina je opravila tudi nekatere analize terena (nagib, usmerjenost pobočij), s katerimi so si študenti pomagali pri natančnejši umestitvi tematskih poti. Z namenom dopolnitve kartografskega prikaza poti in označenih točk je vsaka skupina izdelala tudi višinski profil poti. Slednji prikazuje spremembo nadmorske višine vzdolž tematske poti in je za uporabnika tematske poti koristen, saj lahko služi pri oceni njene težavnosti. Višinski profil je bil izdelan s pomočjo ArcGIS Desktopove razširitve 3D Analyst na osnovi na terenu zajete linije poteka tematske poti, ki je poleg položaja vključevala tudi podatke o nadmorski višini. V zaključku je vsaka skupina izdelala kartografski prikaz, ki je vključeval predlog trase tematske poti in točk, ki bi bile vanjo vključene. Slednje so bile označene z ustreznimi kartografskimi simboli, njihov pomen pa razložen v legendi. Kartografski prikaz je bil skupaj z opisno predstavitevjo poti z ustreznimi spremljajočimi podatki in višinskim profilom poti oblikovan v končni izdelek.

3.4 Izdelava predlogov informativnih zloženek

Po izvedenih terenskih dejavnostih, izboru točk in določitvi poteka trase obeh tematskih poti ter izdelavi kartografskih prikazov so študenti vsa zbrana gradiva in pridobljene podatke, fotografije in kartografske izdelke za vsako tematsko pot strnili v končni elaborat. Elaborata sta tako zajemala vsa pridobljena spoznanja pri različnih dejavnostih ter sta bila podlaga za izdelavo predloga informativne zloženke.

Študenti so predlog zloženke za tematski poti oblikovali v računalniškem programu MS PowerPoint, ki sicer ni namenjen oblikovanju in pripravi gradiv za tisk, vendar omogoča relativno enostavno postavitev fotografij, zemljevidov, naslovov, opisov in drugih elementov po vnaprej pripravljeni površini. Nedvomno bi usposobljeni grafični oblikovalci z uporabo profesionalnih računalniških orodij izdelali precej bolj dovršene predloge zloženek, vendar bi bila za to potrebna primerna finančna sredstva, predvsem pa smo želeli, da študenti dobijo tudi izkušnjo z oblikovanjem izdelka. Ocenjujemo, da so bili študenti pri oblikovanju predlogov zloženek uspešni in da bi lahko pripravljena predloga predstavljala izhodišče za nadaljnje grafično izpopolnjevanje. Predlog zloženke za tematsko pot z izhodiščem v Črnem Kalu prikazujemo v sliki 6.

Na predstavitev rezultatov projekta smo povabili predsednika Krajevne skupnosti Črni Kal in mu izročili elaborat ter zloženki, predsta-

**Pešpot po
KRAŠKEM ROBU**

Črni Kal - Črnotiče

Zloženko so pripravili študentje Univerze na Primorskem. Fakultete za humanistične študije:
Erika Mahnič, Urša Semolič, Mojca Dobravec,
Artur Steffe in Zan Miha Sulek

Opis krožne pešpoti

Razdalja: okoli 8 kilometrov

Čas hoje: 2 uri do 2 uri in 30 minut

Pot je primerna za pohodnike vseh starosti.

Peš pot začnemo pri spomeniku NOB in žrtvam fašističnega nasilja v Črnem Kalu, kjer je tudi prostor za parkiranje. Od tu se vzpenjamo proti vasi Črni Kal, kjer si lahko ogledamo Benkovo hišo in cerkev Sv. Valentina z zvonikom. Ker je tu območje plazovitega terena, se je zvonik nagnil za več kot za meter, zato je na cerkev privezan z jeklenimi vrvmi. Ko se vzpenjamo iz vasi in prečkamo Kraški rob, pridemo do uredbe San Sergio, od kjer imamo čudovit razgled na razgibano flisno pokrajino. Pot lahko nadaljujemo do vasi Črnotiče s cerkvijo Sv. Pavla. Od tu nas pot vodi po območju obsežnega pogorišča iz leta 2012, kjer se nam na desni strani odpira razgled na črnokalski kamnolom. Pred vrnitvijo v vas se lahko podamo še do jame pri železnem usadu, od koder se nato vrnemo na začetno točko.

Slika 6: Predlog zloženke (naslovna in del hrbtni strani) za tematsko Pešpot po Kraškem robu z izhodiščem v Črnem Kalu.

vili pa smo ga tudi v krajevnem glasilu *Glas Bržanije* (Brečko Grubar, Kolega in Koderman 2015; 2016).

4 Zasnova tematskih poti v okviru projekta *Te skupne stezice*

Zgoraj predstavljeni projekt je Oddelek za geografijo Univerze na Primorskem Fakultete za humanistične študije v letu 2018 povezal z izvajanjem projekta *Te skupne stezice*, ki ga je vodilo Slovensko kulturno društvo Valentin Vodnik iz Doline pri Trstu. Krajevna skupnost Črni Kal je namreč predlagala naše sodelovanje in s študenti smo v okviru učne enote *Uporabna geografija v regionalnem razvoju* sodelovali pri snovanju čezmejnih pohodniških poti med Bregom v Italiji in Bržanijo v Sloveniji. Prebivalci vasi na obeh straneh slovensko-italijanske meje, ki je od druge svetovne vojne ločevala pred tem močno povezana naselja, namreč želijo ohraniti spomin na poti, ki so jih v preteklosti vsakodnevno uporabljali kot bližnjice med naselji in do lastnih zemljišč, na poti do Trsta in nazaj ter ob drugih priložnostih. Po vstopu Slovenije v schengensko območje leta 2007 so postale spet »prehodne« in že naslednje leto so organizirali pohod »Po skupnih stezicah«. Od takrat so ga ponovili vsako leto po različnih poteh in z vedno več udeleženci (Slovensko kulturno društvo Valentin Vodnik b. l.), z izjemo leta 2020, ko je pohod preprečila pandemija covida-19. S projektom, ki je bil finančno podprt iz skladov zakona 38/2001 Avtonomne dežele Furlanija - Julijska Krajina, pa so želeli poti urediti, označiti, pripraviti opise in kartografske prikaze. Z njegovo izvedbo sta tako izšla tudi vodnik in zemljevid, prikazana na sliki 7.

Nosilci projekta so nas uvodoma seznanili s svojo namero in nam predstavili svoje predloge poteka čezmejnih poti. Dobili smo ročno izdelane izrisse petih poti, ki jih je bilo potrebno na terenu preveriti. Vse poti so bile zasnovane kot krožne poti različnih dolžin in zahtevnosti.

S študenti smo spomladi 2018 prehodili načrtane poti, vsaki smo namenili en termin terenskega dela, s pomočjo GNSS beležili njihov potek oziroma zbirali potrebne podatke za izris kartografskih prikazov, hkrati pa z opazovanjem okolice naredili izbor zanimivosti in primernih razgledišč na poti. Te smo tudi fotografsko zabeležili in avtorji večine fotografij, objavljenih v vodniku, so študenti geografije.

Prva pot, poimenovana *Mali Kras*, vodi iz Doline preko apnenčastega pobočja nad njo, Krogljami in Boljuncem do razgledišča na vrhnji uravnavi nad Boljuncem ter nato do Socerba in povratka v Dolino. Na poti dolži-

Slika 7: Naslovnici vodnika in zemljevida *Te skupne stezice – 5 obmejnih pešpoti* (Slovensko kulturno društvo Valentin Vodnik b. l.).

ne 7,7 km in s 310 m višinske razlike je poleg razgledov označenih še pet zgodovinskih zanimivosti in dva izvira.

Pot *Dolinsko Brdo* z dolžino 10,4 km in enako višinsko razliko (310 m) povezuje naselja Dolino, Mačkolje in Prebeneg ter se nekdanji meji le približa, v Slovenijo pa ne sega. Tukaj smo povezali zgodovinske zanimivosti, kot so območje nekdanjega šolskega vrta Žrdine iz obdobja pripadnosti ozemlja avstro-ogrske monarhije, združni objekt *Dolga krona*, ki je danes večnamenski center, srenjska hiša s torklo v Mačkoljah, meja med Beneško republiko in Avstrijo, spet pa smo povezali tudi vodne zanimivosti, kot so hudourniški potok Racmenc, rezervoar kmetijskega vodovoda, vodnjak, izvir. V pot je povezanih 11 točk z opisom. Ker bi začrtani poti sami težje sledili, nas je spremljal domačin iz Prebenega, ki nam je spotoma pripovedoval zanimivosti, povezane z lokacijami, ob ogledu večnamenskega objekta *Dolga krona* pa nam je Vojko Kocjančič predstavil temno plat zgodovine tega območja, povezano s prisilno razlastitvijo in z uničenjem zelo kakovostnih kmetijskih zemljišč, kjer so danes rezervoarji za naftne derivate in industrijsko-obrtni objekti v Dolini.

Tretja pot, *Steza prijateljstva*, je speljana bolj v zaledju in povezuje dolino Glinščice in zaselek Botač z naseljem Beka na slovenski strani meje. Izhodišče poti je Boljunec, od Botača do Beke je pot krožna, skupaj pa meri 8,9 km z višinsko razliko 371 m. Med devetimi povezanimi točkami so spet izpostavljeni vodni objekti s kar petimi od devetih točk. Med njimi so ostanek rimskega vodovoda, ki je iz izvirov v Glinščici vodo dovažal Targestu, kot se je imenovalo rimsko naselje na območju današnjega Trsta, tolmun, izvir, slap Supet v naravnem rezervatu Glinščica, vodnjak v Beki, ki je nekoč omogočal oskrbo s pitno vodo številnim prebivalcem, most in ostanki mlina ob sotočju Grižnika z Glinščico v Botaču. Kot zanimivost na tej poti je predstavljeno izhodišče *Steze prijateljstva*, imenovane tudi *Odprta meja*, ki je na pobudo občin Sežana in Dolina nastala že daljnjega leta 1981 in je predstavljala, z enkrat letno omogočenim prostim preходом meje ob organiziranem pohodu in kulturnem programu, velik dogodek.

Četrta pohodniška pot se imenuje *Prve stezice* in je z 9,1 km najdaljša ter z višinsko razliko 360 m podobna predhodno opisani poti. Izhodišče ima v Prebenegu, manjšem naselju povsem ob nekdanji meji, sicer pa je večinoma speljana po slovenskem ozemlju. Na poti od Prebenega do Ospa so zelo lepo vidni stik fliša in apnenca, obsežno erozijsko žarišče v neodpornem laporovcu, dolina potoka s stalno vodo ter toplo rastišče na apnencu s samoniklo rastjo lovorja in drugih vednozelenih vrst. Z vzponom preko strmega pobočja na kraško uravnavo pot doseže Kastelec in razgledno Vardo nad njim, nato pa se preko Socerba vrne v Prebeneg. Med desetimi povezanimi točkami so opisane naravne in kulturne zanimivosti.

Tigrovska spominska pot, peta po vrsti, v celoti poteka po slovenskem ozemlju v okolici naselij Beka in Ocizla, z dolžino 8,4 km in le 94 m višinske razlike. Posvečena je šestim mladim, ki so se v obdobju 1933–1940 pridružili protifašistični organizaciji TIGR in njenim različnim akcijam. Po ovadbi, mučenjih in prestajanju zaporne kazni so se leta 1943 domov vrnili bolni in strti ter kmalu po vojni umrli. Pot povezuje skrivne lokacije njihovih srečevanj, ki pa so v bližini različnih zanimivosti, kot so ostanki mlina, izjemno velik hrast, slap, ki pada čez lehnjakovo pahljačo v tolmun, kjer so domačinke iz Beke v preteklosti prale perilo tudi za zaslužek, komunska lipa, pod katero so molzli ovce, stik apnenca s flišem z vhodi v več jam, slap potoka Korošca, ki ponika v jamo, idr.

Z zbiranjem informacij o krajih in posebnostih iz različnih pisnih ter drugih virov in v pogovorih z domačini so se študenti veliko naučili,

spoznali skrite kotičke Kraškega roba, Bržanije, Brega in flišnega povirja Glinščice ter pridobili izkušnjo snovanja pohodniških poti. Po zaslugi nosilca projekta in finančnih sredstev so bili vključeni v projekt, ki je bil realiziran. Na njegovi predstavitvi 23. decembra 2018, ob zaključku pohoda »Po skupnih stezicah«, ki je potekal po četrti opisani poti, smo izpostavili pomen pridobljenih izkušenj za študente in bili deležni pohval s strani prijavitelja.

5 Sklep

Izkušnje, pridobljene z izvedenimi projektnimi nalogami, so bile za študente dobrodošle, saj so s pomočjo pisnih virov in terenskega dela bolje spoznali delček slovenske Istre in pridobili izkušnje s snovanjem tematskih poti. Pohodniških, kolesarskih in drugih poti je v vseh okoljih danes veliko in območje mestne občine Koper pri tem ni izjema. Kljub številčnosti in raznolikosti poti so le-te pogosto le označene in kartografsko prikazane na informativnih tablah na izhodiščih ali v tiskanem informativnem gradivu, medtem ko uporabniki pogosto pogrešamo vsebinsko oziroma opise zanimivosti, ki jih lahko na poti spoznamo. Menimo, da prav vsebina manjka tudi načrtanim tematskim pohodniškim, kolesarskim in drugim potem, ki so bile pripravljene s strani Mestne občine Koper in drugih organizacij. Poleg priprave zgibank in spletnih zemljevidov, opremljenih z GNSS-sledmi, je tako pomembna tudi označba tras poti, ki bi jih spremljale informativne table z opisi posameznih točk, dosegljivimi tudi preko svetovnega spleta. Večina obiskovalcev namreč razpolaga s pametnimi telefoni ali tablicami, ki to omogočajo, prav vsi si pa želimo hitrega dostopa do kakovostnih informacij. Pri tem je treba izpostaviti, da se z vzpostavitevijo tematskih poti sčasoma pojavi tudi problem njihovega vzdrževanja ter vzdrževanja druge infrastrukture, vključno s posodobitvami spletnih zemljevidov.

V tematskih poteh so običajno povezane različne naravne, družbene, kulturno-zgodovinske in druge zanimivosti in geograf lahko s svojim poznavanjem okolja ter človekovih dejavnosti učinkovito sodeluje pri njihovem snovanju. Prav to izkušnjo smo želeli omogočiti tudi študentom. Slednji so pri delu spoznali, da je poleg predhodnega zbiranja podatkov iz pisnih in drugih virov pomembno pozorno opazovanje in navezovanje stikov z domačini, ki so dragocen vir informacij o skritih zanimivostih. Pri umeščanju poti v prostor ali rabi obstoječih pa se srečujemo tudi s težavami ali celo konfliktnimi situacijami in tudi te so študenti lahko spoz-

nali iz pogovorov z domačini v Ospu in Črnem Kalu. Če omenimo samo nekatere: poti na Kraškem robu so namenjene predvsem hoji, vse pogo-
steje pa jih uporabljajo tudi gorski kolesarji, obiskovalci s kros motorji
in štirikolesniki, ki povzročajo škodo na poteh, hrup in motnjo v narav-
nem okolju; zaradi povečanega obiska, zlasti ob pomladnih koncih tedna,
se pojavljajo težave s parkirnimi mesti, saj so avtomobili parkirani pov-
sod, tudi na zasebnih zemljiščih, ter ovirajo dostop domačinom; izhodi-
šča poti niso opremljena s koši za odpadke, zato so le-ti pogosto odvrže-
ni v okolje, in še bi lahko naštevali. S terenskim delom smo ugotovili, da
bi se z ureditvijo osnovne infrastrukture (parkirišča, sanitarije, klopi za
počitek in malico) in boljšim informiranjem obiskovalcev (po katerih po-
teh naj se podajo, kaj si lahko ogledajo, kako naj ravnaajo itd.) izognili ne-
zadovoljstvu. Odgovornost za vzdrževanje in upravljanje tematskih poti
bi po našem mnenju moral prevzeti pobudnik oziroma predlagatelj; v naj-
večji meri so to občine oziroma lokalne skupnosti in društva. Ob projek-
tu *Te skupne stezice* pa so študenti lahko spoznali, kako dobrodošla je po-
buda za snovanje pohodniških poti iz lokalnega okolja, kako načrtovanje
in izvedba, v nadaljevanju pa tudi uporaba in vzdrževanje poti povezuje-
jo prebivalce ter prispevajo h krepitvi njihove identitete.

Viri in literatura

- Aarhus Centres. B. l. »The Aarhus Convention.« <https://aarhus.osce.org/about/aarhus-convention>.
- Agencija Republike Slovenije za okolje. 2004. »Register naravnih vred-
not (območja) – prostorsko-podatkovni sloj.« Geoportal ARSO.
[http://gis.arso.gov.si/geoportal/catalog/search/resource/details.
page?uuid=%7BD007700F-CE87-4003-8CFA-81B22D11A8A5%7D](http://gis.arso.gov.si/geoportal/catalog/search/resource/details.page?uuid=%7BD007700F-CE87-4003-8CFA-81B22D11A8A5%7D).
- Bogdanowicz, Monika, Anna Śliwińska-Wyrzychowska in Anna
Świercz. 2014. »Educational Paths in Environmental Education on
the Example of the Silesian Voivodeship in Poland.« *General and
Professional Education* 3:12–20.
- Brečko Grubar, Valentina. 2016. »Dvori so bogatejši za urejeno pohodni-
ško pot.« *Glasilo KS Gračiče* 16:6–7.
- Brečko Grubar, Valentina, Nataša Kolega in Miha Koderman. 2015.
»Možnosti in pogoji za razvoj turizma na Kraškem robu.« *Glas
Bržanije – glasilo Krajevne skupnosti Črni kal* 9:17–18.

- Brečko Grubar, Valentina, Nataša Kolega in Miha Koderman. 2016. »Pohodniški poti na Kraškem robu smo poskušali dati vsebino.« *Glas Bržanije – glasilo Krajevne skupnosti Črni kal* 11:12–13.
- Celestina, Ingrid, in Suzana Todorović. 2017. Šavrinka. Koper: Libris.
- Cencič, Mojca, Miha Koderman in Valentina Brečko Grubar. 2020. »Rekreacijske dejavnosti na območju Slavnika – analiza mnenj izbranih deležnikov.« *Geografski vestnik* 92 (2): 45–61.
- Geodetska uprava Republike Slovenije. B. l. *Državne pregledne karte*. <https://www.e-prostor.gov.si/zbirke-prostorskih-podatkov/topografski-inkartografski-podatki/topografski-podatki-in-karte/drzavne-pregledne-karte/>.
- Gornik, Barbara. 2015. »Revitalizacija in nadgradnja tematske poti: primer Urbanove poti v občini Metlika.« Zaključna seminarska naloga, Univerza v Ljubljani.
- Kalčík, Vojta. B. l. TerrainGIS. <http://vojta.kalcik.cz/doku.php?id=programy:en:terraingis>.
- Kaligarič, Mitja. 1997. *Rastlinstvo Primorskega krasa in slovenske Istre*. Koper: Zgodovinsko društvo za južno Primorsko in Znanstvenoraziskovalno središče Republike Slovenije.
- Kaličanin, Nina, in Jože Prah. 2013. »Trženje tematskih poti v Sloveniji.« *V Znanje in izkušnje za nove podjetniške priložnosti: zbornik referatov; Znanstvena konferenca z mednarodno udeležbo – konferenca VIVUS s področja naravovarstva, kmetijstva, hortikulture in živilstva*, ur. Milena Jerala in Melita Ana Maček, 357–364. Strahinj: Biotehniški center Naklo.
- Korošec, Vladimir. 2007. »Podeželski turizem v Spodnjem Podravju in regijska turistična ponudba.« *Geografski vestnik* 79 (2): 63–78.
- Natura 2000 v Sloveniji. B. l. »Območja: Kras.« <http://www.natura2000.si/narava/obmocja/SI5000023/>.
- Obalno planinsko društvo Koper. B. l. Odsek za planinske poti. <https://opd.si/dejavnosti/odsek-za-planinske-poti>.
- Ogorelec, Breda. 2004a. »Naravoslovne (učne) poti – priporočila načrtovalcem.« *V Zavarovana območja in njihov pomen za turizem: morska učna pot; Mesečev zaliv in njegovi zakladi: strokovni seminar in terensko delo*, 28.–29. november 2003, ur. Mitja Bricelj in Anton Gosar, 40–45. Koper: Univerza na Primorskem.

- Ogorelec, Breda. 2004b. »Naravoslovne/učne poti: po poteh dediščine od Idrije do Kolpe – predavanja načrtovalcem in izvajalcem turističnega razvoja.« http://www.interpretacija.si/knjiznica/naravoslovne_ucne_poti.pdf.
- Ogrin, Darko, in Dejan Možina. 2005. »Pokrajinskoekološke značilnosti območja med Kavčičem in Tinjanom.« V *Meje in konfini: Rakitovec, vas kulturnih, družbenih in naravnih prepletanj*, ur. Vida Rožac-Darovec, 289–332. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Založba Annales in Zgodovinsko društvo za južno Primorsko.
- Placer, Ladislav. 2007. »Kraški rob: geološki prerez vzdolž AC Kozina–Koper.« *Geologija* 50 (1): 29–44.
- Placer, Ladislav, Adrijan Košir, Tomislav Popit, Andrej Šmuc in Grega Juvan. 2004. »The Buzet Thrust Fault in Istria and Overturned Carbonate Megabeds in the Eocene Flysch of the Dragonja Valley (Slovenia).« *Geologija* 47 (2): 193–198.
- Potočnik Slavič, Irma. 2018. *Endogeni razvojni potenciali slovenskega podeželja*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Rodela, Romina, in Valentina Brečko Grubar. 2020. »Nature-Based Tourism in the Eastern Part of Kraški Rob: An Overview of Current Situation and Future Prospects.« V *Challenges of Tourism Development in Protected Areas of Croatia and Slovenia*, ur. Miha Koderman in Vuk Tvrтко Opačić, 121–144. Koper: Založba Univerze na Primorskem; Zagreb: Hrvatsko geografsko društvo.
- Rožac-Darovec, Vida, ur. 2005. *Meje in konfini: Rakitovec, vas kulturnih, družbenih in naravnih prepletanj*. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Založba Annales in Zgodovinsko društvo za južno Primorsko.
- Ruter, Luka. 2019. »Geografsko-zgodovinska učna pot po Kraškem robu.« Magistrska naloga, Univerza v Ljubljani.
- Slovensko kulturno društvo Valentin Vodnik. B. l. »Te skupne stezice.« <https://skupnestezice.eu/>
- Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko. 2010. *Priporočila za postavitev signalizacije za pohodne poti in poti nordijske hoje: študija o označevanju in vzdrževanju tematskih pohodnih poti*. Ljubljana: Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko.

- Stančič, Anika. 2008. »Geografska učna pot po dolini Glinščice.«
Diplomsko delo, Univerza na Primorskem.
- Zavod za mladino, kulturo in turizem Koper. B. l. »Pohodništvo.«
<https://visitkoper.si/kaj-poceti-v-kopru/sport/pohodnistvo>.
- Žitko, Salvator, Dušan Podgornik, Daniela Milotti-Bertoni, Klara Hočevár, Franc Malečkar in Matej Župančič. 1990. *Kraški rob in Bržanija: zbornik v počastitev 500-letnice fresk v Hrastovljah*. Koper: Obratovalnica IMO – Turistično posredovanje in Skupščina občine Koper.

Osnovanje predlogov tematskih poti po Kraškem robu

Tematske poti običajno vključujejo predstavitev geografskih, geoloških, botaničnih, etnološko-zgodovinskih in drugih vsebin območja in predstavljajo pomemben razvojni potencial podeželja. Prispevek uvodoma predstavlja vlogo in pomen tematskih oziroma izobraževalnih poti in v nadaljevanju opisuje izkušnje študentov in sodelavcev Oddelka za geografijo Univerze na Primorskem Fakultete za humanistične študije pri zasnovi in vzpostavitvi tovrstnih poti na Kraškem robu. Predstavljeni postopki zajemajo razlago teoretične in vsebinske predpriprave elaborata ter terensko opredelitev poteka posamezne poti z izbiro pomembnih točk za predstavitev. V prispevku sta podrobneje predstavljena dva projekta tematskih poti po Kraškem robu, pri čemer je eden ostal na idejni osnovi, drugi pa je bil izpeljan v praksi.

Ključne besede: tematske poti, Kraški rob, Črni Kal, Osp, projekt *Te skupne stezice*, geografija

Preparation of Proposals for Thematic Trails in the Kraški Rob Area

Thematic trails usually include a presentation of geographical, geological, botanical, ethnological-historical and other contents of the selected area and can represent an important development potential of the rural areas. The chapter presents the role and importance of thematic or educational trails in the introduction and describes the experiences of students and associates of the Department of Geography of University of Primorska Faculty of Humanities with the establishment and definition of such routes in the Kraški Rob area. The presented procedures mainly include the explanation of theore-

tical and contextual preparation of the elaborate and definition of the route of each trail in the field, including selection of relevant points for presentation. In the chapter, two projects of thematic trails along the Kraški Rob area are presented in more detail, one of which remained on a theoretical basis, while the other was implemented in practice.

Key words: themed trails, Kraški Rob area, Črni Kal, Osp, *Te skupne stezice* project, geography